

Bölüm 1

HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Ümit GÖZEL²
Beste DİNÇER³

“Sizin gerçek değeriniz, insanlara karşı beslediğiniz hislerle ve hareketlerinizle ve bir de onlara ve onlarla yapacağınız iyiliklerle ölçülür.”

(Albert Einstein)

GİRİŞ

Toplumlar bireylerden oluşur. Toplumlara kalabalık insan yığınınından ayıran ise ortak norm, değer ve düşüncelerinin olmasıdır. Toplumdaki her bir ferdin değerlere sahip olması demek güçlü toplumsal yapı demektir. Bu sebeple toplumdaki her bireyin sahip olduğu değer bir dışlinin çarkları gibi bir sistemi oluşturur. Bu sistem ne kadar güçlüyse toplumun bağımsızlık sistemi o denli kuvvetlidir. Kuvvetli bir bağımsızlık sistemi toplumda oluşabilecek her türlü problem, anında müdahale edici veya sonuca göre karar verici bir savunma mekanizmaları toplumca kabullenmiş, içselleştirilmiş ve benimsenmiş değerlerle olabilir. Bireylerin içinde var oldukları ve hayat buldukları toplum veya grubun değerlerini bilmeleri, benimsemeleri ve uygulamaları, içinde bulunduğu grubun, toplumun bulunduğu noktadan daha iyi yere gelmesi için önemlidir. Bunun tersi bir durumda toplumun ekonomik, hukuki ve ahlaki açıdan gerilemesi içten bile değildir (Arslanoğlu, 2005).

¹ Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından EĞF-18015 proje numarası ile desteklenen bu çalışma “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Değerler Eğitimi Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

² Doktora Öğrencisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim AD, umit.gozel@adu.edu.tr

³ Dr. Öğr. Üyesi. Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, bdincer@adu.edu.tr

gözden geçirilmesi ve öğretim ilkelerinin kolaydan zora ilkesi göz önüne alınarak yeniden düzenlenmesi önerilebilir. Örneğin, 1. sınıf öğrencilerinde soyut anlam itibarıyla zor kavranabilen bazı değerlerin (estetik, bilimsellik, vefa vb.) üst sınıf programlarına konulması önerilebilir.

Öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda,

Değerlerin öğretiminin ilk olarak ailede ve sosyal çevrede öğretildiği gerçeği göz önünde bulundurularak programlar hazırlanırken aile ve çevre iş birliği gibi önemli paydaşlar da proje, portfolyo gibi uygulamalar kapsamında değerlendirme sürecine dâhil edilmesi, değerler eğitiminin sadece okulla sınırlandırılması başka bir ifadeyle değerler eğitiminin sadece öğretmenin sorumluluğunda olduğunun düşünülmemesi gerektiği velilerle yapılan görüşmelerde ve sınıf içi toplantılarda dile getirilip aile katılımlı etkinliklerle onların da bu konuda aktif görevler ve sorumluluklar alması sağlanabilir.

Disiplinler arası yaklaşımla Hayat bilgisi derslerinde aktarılmaya çalışılan değerlerin öğretiminin orijinal öğretim materyalleriyle, yaparak yaşayarak öğrenmeye olanak sağlayacak şekilde ve daha uzun bir zaman zarfında işlenerek uygulamaya konulması önerilebilir.

Değerler eğitiminde kullanılan yöntem, tekniklere ilişkin kavram yanılgısı ve kavram kargaşasının giderilmesi amacıyla sınıf öğretmenlerin öğretme sürecine ilişkin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim ihtiyaçları giderilmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim ikinci kademedeki gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Ateş, F. (2013). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Avcı, E.K. ve Kayabaşı, Z.E.K. (2018). Hayat bilgisi dersi öğretim programlarının amaçlarındaki değerlerin içerik analizi (1936-2018). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(35), 27-56.
- Arsılanoğlu, İ. (2005). Türk değerleri üzerine bir değerlendirme. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 41, 44-67.
- Aykaç, N. (2011). Hayat bilgisi dersi öğretim programında kullanılan yöntem ve tekniklerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1), 113-126.
- Bahçe, A. (2010). *Hayat bilgisi öğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Balcı, F. A. ve Yelken, T. Y. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin “değer” kavramına yükledikleri anlamlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39),81-90.

- Bogdan, R.C. and Biklen, S.K. (1992) *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods*. Boston: Allyn and Bacon.
- Cebeci, A (2005). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde ahlaki değerlerin eğitimi ve öğretimi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Davey, Lynn. (1991). The Application of Case Study Evaluations. *ERIC Clearinghouse On Tests, Measurement, and Evaluation*, 2 (9). 1-2.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2004). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine temel demokratik değerlerin kazandırılma düzeyi ve bu değerlerin kazandırılması sürecinde açık ve örtük programın etkilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 39, 356-383.
- Eryılmaz, M.A. (2016) *Sınıf öğretmenlerinin üçüncü sınıf hayat bilgisi derslerinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Kumral, O. (2010). *Eğitsel eleştiri modeli ile eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği öğretim programının değerlendirilmesi bir durum çalışması*. Yüksek Lisans Tezi., Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Leymun, Ş. O., Odabaşı, F. ve Yurdakul, I. K. (2017). Eğitim ortamlarında durum çalışmasının önemi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 5(3), 369-385.
- MEB. (2009). *İlköğretim 1, 2 ve 3. sınıflar hayat bilgisi dersi öğretim programı ve kılavuzu*, Ankara: Devlet Kitapları Basımevi.
- Mentiş, A (1997). *İlköğretim birinci aşama sosyal bilgiler dersi duyuşal amaçlarının gerçekleştirme düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London: Sage Publications.
- Seidman, I.E. (1991). *Interviewing as qualitative research: a guide for researchs in education and the social sciences*. New York: Teacher College Press.
- Sencer, M. ve Sencer, Y. (1978). *Toplumsal araştırmalarda yöntembilim*. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Sönmez, V. (1999). *Hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen kılavuz kitabı*. İstanbul: MEB.
- Şahin, M. (2009). Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar türkiye' de hayat bilgisi dersi programlarının gelişimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 402-410.
- Şimşek, N. (2013). Hayat bilgisinde kişisel nitelik (değer) öğretimi. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 6(1), 1325-1346.
- Şimşek, S. (2014). *Sınıf öğretmenleri ve adayları için hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Thompson, W. G. (2002). *The effects of character education on student behavior*. (Unpublished phd thesis). Doctor of Education/East Tennessee State University/ Department of Educational Leadership and Policy Analysis, Johnson City, USA.
- Thornberg, R. (2008). The lack of professional knowledge in values education. *Teaching and Teacher Education*, 24(7), 1791-1798.
- Tokdemir, M. A (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi hakkındaki görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- TTKB (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine*. Ankara.

- Ulusoy, K. (2007). *Lise tarih programlarında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2016). *Değerler eğitimi*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. baskı). Ankara:Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage